

СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ МУЗЕЇВ В ІСТОРИЧНИХ МІСТАХ

© Проскуряков В.І., Кричевець Є.О., 2014

Розглянуто принципи проектування музеїв в історичних центрах міст і використання середовища як важливого елемента в сприйнятті споруди. Пояснено взаємодію архітектури музею та його експозиційної частини.

Ключові слова: музей, дизайн, середовище, експозиція.

Considered the principles of museum designing in the historical center and the use of environment as an important element in the perception of the building. Clarified interaction between the architecture of the museum and its expositional part.

Key words: museum, design, environment, exhibit.

Постановка проблеми

Економічні зиски від туризму складають сьогодні значну частку в бюджеті міст і держав [4]. Саме тому проектування значних громадських комплексів в історичних центрах довіряють найвідомішим архітекторам сучасності. Останнім часом будівництво досягло величезних масштабів. Музейна архітектура приваблює відвідувача не менше, ніж експозиція, яка зберігається всередині. Зовнішній вигляд у деяких випадках виявляється головним мотивом, який спонукає людину приїхати в той чи інший музей. Але саме навколишнє середовище відіграє значну роль у сприйнятті існуючого об'єкта, і проаналізувавши світову практику, приклади із якої наведено нижче, було визначено основні принципи проектування музеїв у середовищі.

Мета статті

Виявити закономірності і тенденції в проектуванні музеїв у сформованому середовищі центрів міст.

Виклад основного матеріалу дослідження

Архітектура споруди нерозривно пов'язана з концепцією, функціонує на момент будівництва. Вигляд будівлі символічно втілює уявлення суспільства про роль та цінності тих скарбів, які в ній зберігаються. Музейна архітектура починає свій розвиток від храмових і палацових споруд, коли колекція сприймалася, насамперед, з погляду її утилітарних і декоративних функцій. Перші проекти будівель XIX століття успадкували принципи храмової архітектури з характерною для неї класичною традицією: величний портик з колонадою, урочистий вестибюль з монументальними сходами, високі стелі, великовагові деталі декору, природне освітлення і масивні об'єми, порівняно з якими людина здається невеликою частинкою перед невідповідно величезною “сакральною” цінністю експонатів, які тут зберігаються.

Ставлення до музейної архітектури кардинально змінилося в XX столітті, коли саме мистецтво отримало не відомі раніше форми втілення, а архітектори стикнулися із необхідністю створення неповторних будівель, прийнятних саме в цьому місті, саме для цієї колекції і саме для цих експонатів [12].

З появою комунікаційного підходу у 1968 році увага сфокусувалася на вивченні аудиторії. У цей час активно розвиваються основні сучасні ідеї відкритості та доступності музейного зібрання для відвідувача, який стає повноправним членом експозиції. Сьогодні в концепціях пріоритет надають не

тільки зберіганню предметів, але й актуалізації того, що зберігається; у главу кута ставиться питання “Для кого зберігаються колекції?” [7]; усвідомлюється необхідність генерувати нові знання, ідеї, духовні цінності; зростає роль музею в інтерпретації культурної спадщини та ідентифікації людини в сучасному світі. Фактично з часом утворилися два основні принципи проектування – на основі класичної ордерної схеми і модерністський сучасний варіант. Однак процес взаємодії людини та архітектури починається ще до того, як вона опиняється всередині споруди та вступає в простір експозиції. Ще до потрапляння всередину екстер'єр об'єкта та прилегла до нього територія задають параметри сприйняття, алгоритми поведінки в просторі, занурюють відвідувача в світ культури. Тобто, архітектура у рамках освітньо-виховної функції має двоєке значення: інструменту внутрішньої комунікації та комунікації загальнокультурної. Для здійснення комунікації з відвідувачами надзвичайно важливий не стільки функціональний аспект архітектури, скільки її естетичні характеристики і тематичне спрямування музею на роботу з відвідувачами [6]. Будівля сприймається як цілісний візуальний комплекс, тому художній образ об'єкта відіграє важливу роль у процесі взаємодії відвідувача і простору. Архітектура якраз і створює цей неповторний простір, відмежований від простору повсякденності, який сприяє входженню відвідувача в цей особливий світ.

Хоча експозиційна та освітньо-виховна функції музею залишаються незмінними протягом історичних епох, водночас вони знаходяться в динамічному розвитку і постійно видозмінюються залежно від конкретної культурної, економічної або політичної ситуації. У сучасних умовах обидві позначені функції зазнають значної трансформації, змінюється й їхнє співвідношення. Розвиток експозиційної функції відображається в галузі музейної архітектури у вдосконаленні планування будівель, поліпшенні умов зберігання та розміщення колекцій, технічного оснащення фондосховищ, приміщень для постійних експозицій і тимчасових виставок, оптимальному взаємозв'язку всіх цих підрозділів. Водночас ця функція відсувається на другий план стрімким розвитком освітньо-виховної функції, яка трактується сьогодні максимально широко. Відповідно до запитів і потреб публіки за допомогою експозиції пропонуються нові форми реалізації освітньо-виховної функції, надаючи можливість отримання освіти через розвагу, перетворюючи відвідування експозицій на одну з форм дозвілля. Порушення рівноваги між функціями призводить деколи до деяких суперечностей в музейному житті, і архітектура є наочним тому підтвердженням.

Проаналізувавши наявні сьогодні концепції в музейній архітектурі, можна сказати, що сьогодні існує п'ять основних принципів проектування в історичних центрах міст:

- 1) повне ігнорування архітектурного середовища (тобто проектування самої будівлі відокремлено від оточення) (рис. 1);
- 2) використання навколишнього середовища як фону (тобто використання оточення для підсилення сприйняття) (рис. 2);
- 3) інтеграція музею в навколишнє середовище (використання деяких елементів і основних параметрів навколишньої архітектури, але з виділенням самого музею) (рис. 3);
- 4) розчинення споруди музею в середовищі (тотожність проєктованого об'єкта з будинками поблизу) (рис. 4);
- 5) використання елементів навколишньої архітектури як частин новоствореного об'єкта (використання приміщень, фасадів і навіть цілих споруд під експозицію) (рис. 5).

Museum für Kommunikation
Frankfurt

Guggenheim Museum Bilbao

Weisman Art Museum, Minneapolis

Музеї, які повністю ігнорують навколишнє оточення (рис. 1)

Solomon R. Guggenheim Museum

Hanoi museum

Artscience Museum

Музеї, що використовують навколишню архітектуру як фон (рис. 2)

Museum of Modern Art

Музеї, інтегровані в середовище (рис. 3)

Deutches filmmuseum

Liebieghaus – Museum alter Plastik

Музеї, розчинені в середовищі (рис. 4)

The Portico of the old Public Library in Frankfurt am Main

Akron Art Museum

Міський арсенал

Музеї, що використовують елементи середовища (рис. 5)

Висновок

Музей сьогодні є не тільки об'єктом суспільного значення, а й візитною карткою стилю архітектора, що його запроектував. Яскраве концептуальне рішення може залучити додаткові туристичні потоки, але водночас значно ускладнити реалізацію та функціонування музейної будівлі. Ідеальний проект має відповідати вимогам як зовнішньої неповторності та іноваційності вигляду, так і вимогам внутрішньої функціональності.

1. *Bellevue Art Museum* // http://www.bellevuearts.org/about_us/index.htm__2. Богнер Д. Музеологическая концепция новой Пермской государственной художественной галереи // *Музей*. 2008. – № 6. 3. Богнер Д. Направления развития музейной сферы в Европе и мире // *Меняющийся музей в меняющемся мире. Конкурс 30 грудня-1 березня 2004*. 4. Гимельштейн Я. Музейное дело в рамках феномена Новой культурной политики и теории корпоративизма // <http://museum.philosophy.ru/old/triambos.html> 5. Ильина А. Где посмотреть на мечту архитектора? // *Собственник. Журнал о людях и домах*. 6. Мастеница Е.Н. Новые тенденции в развитии музея и музейной деятельности // <http://museum.philosophy.ru/old/triambos.html> 7. Никишин Н. Чего хотят и что делают современные российские музеи // *Меняющийся музей в меняющемся мире. Конкурс 30 грудня-1 вересня 2004*. – С. 48. 9. Montaner Josep, Oliveras Jordi. *The museums of the last generation*. London, New York, 1986. 10. Zeiger M. *New museum architecture. Innovative buildings from around the world*. London, 2005. 11. Калугина Т.П. *Художественный музей как феномен культуры*. СПб, 2001 12 С.184 12. Хрусталева М. *Дом-музей: история и будущее музейной архитектуры* // *Музей*. – № 6. – 2008. – С. 8.

УДК 711.4+72.012

В.І. Проскураков., В.О. Лук'яненко

Національний університет "Львівська політехніка",
кафедра дизайну архітектурного середовища

ОРИЄНТУВАННЯ В МІСТАХ СВІТУ НА ПРИКЛАДІ ЗАХОДУ ТА СХОДУ

© Проскураков В.І., Лук'яненко В.О., 2014

Висвітлено результати аналізу міського середовища міст Заходу і Сходу та основні засоби орієнтації, обґрунтовано потребу в уніфікованій системі знакування.

Ключові слова: орієнтація в місті, міське середовище.

An urban space of Western and Eastern cities was analyzed, main ways of orientation were high lightened, and the need of unified system of streets & buildings marking was justified.

Key words: orientation in city, urban space.

Постановка проблеми

В умовах глобалізації, яка відбувається в сучасному світі, важливо орієнтуватись у різних містах, побудованих за різними принципами, традиціями та культурами. Міста Заходу і Сходу не схожі за своєю планувальною структурою і побудовані за різними законами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Це питання не є достатньо досліджено вітчизняними науковцями, проте інтенсивно вивчається за кордоном. Проблему орієнтування в місті досліджував польський науковець, доктор архітектури А.А. Кантарек в книзі "On Orientation in Urban Space" (2008) [1].